

GAZDÁLKODÁS

Közmű- és kommunális szolgáltatások a fővárosban¹

A cikk a főváros közmű- és kommunális ellátottságának helyzetét, problémáit és a megoldásukra tett javaslatokat, elképzeléseket tartalmazza.

A főváros illetékes Közmű-, illetve Kommunális Szolgáltatások osztályainak tevékenysége egyrészt az úgynevezett műszaki (hálózati) infrastruktúrát és szolgáltatásokat (vízellátás-csatornázás, gázszolgáltatás, elektromos energiaellátás), másrészt a kommunális szolgáltatásokat öleli fel (közterület- és parkfenntartás, temetők, hulladékkezelés, folyékony hulladék szippantása).

E tevékenységek többségét egy-egy vállalati, közszolgáltató vállalati formában működő korábbi tanácsi vállalat végzi. Ez alól kivétel a Budapesti Elektromos Művek, amelyik teljesen független az önkormányzattól, a Magyar Villamos Művek Tröszt egyik regionális egységként a fővárost és Pest megye jelentős részét látva el. (Egyébként hasonlóan országos keretben működött a korábbi Magyar Posta, és ugyanígy működnek az ebből szétválással keletkezett vállalatok, ez jellemzi továbbá az autópályák és gyorsforgalmi utak kezelését is.)

A többi tevékenységet illetően az önkormányzatnak formálisan is felügyeleti joga van a vállalatok felett, jóllehet itt néhány vállalat hatásköre szélesebb, mint a szorosan vett főváros (a Fővárosi Vízművekhez például 20 agglomerációs település tartozik).

Az eddig nem említett további budapesti közüzemi vállalatok a Fővárosi Gázművek, a Fővárosi Távfűtő Művek, a Fővárosi Csatornázási Művek, a Fővárosi Fűrdőigazgatóság, a Fővárosi Közterületfenntartó Vállalat. Ezekon kívül másik két fővárosi tevékenység önkormányzati vállalata viszont versenyhelyzetben van, ennek megfelelően nem területileg, hanem gazdasági szempontból mondható el róluk, hogy csak részben fedik a főváros egészét jellemző igényeket: ilyen a Fővárosi Temetkezési Vállalat és a Fővárosi Kertészeti Vállalat. A hulladékkezelés kapcsán később még említendő Hulladékhasznosító Mű fővárosi beruházás, míg a kooperáló budapesti Melléktermék- és Hulladék Értékesítő Vállalat (MÉH) az országos hálózat része.

A felsorolással, a különbözőségek hangsúlyozásával egyáltalán nem kívánom azt sugallni, hogy itt "rendet"

kellene tenni, azaz hogy általában egységessé kellene tenni az alárendeltségi viszonyokat, vagy hogy netán az adminisztratív határokkal egybe kellene hangolni a vállalatok hatókörét. Ugyanakkor a fordítottjáról sincs szó: azaz az egyes ágazatok által tabuként őrzött hagyományos felállást sem kell feltétlenül elfogadni. Megvizsgálandónak tartom, hogy a gázhálózathoz hasonlóan, vajon az elektromos hálózat alacsony feszültségű része nem lenne-e előnyösebb önkormányzati tulajdonban (kezelésben). Nem feltétlenül azért, hogy az önkormányzat hatóköre növekedjen, de elősegítve, hogy az MVMT monopolhelyzete csökkenjen. (Ugyanez vonatkozhatna a távközlésre is.)

Másfelől viszont annak is kellemetlen hagyományai vannak, ha a főváros egy-egy osztálya (hasonlóképpen ha a minisztériumok egy-egy osztálya) egy, vagy kiszámú, monopolhelyzetben levő vállalat képviselőjévé válik, és lényegében minden intézkedésével a vállalat(vezetés) sajátos érdekeit kezdi képviselni. Néha ez egyszerűen azért alakul ki, mert minden statisztika és igényfelmérés e vállalat útján keletkezik és jut el a hivatalhoz, és az öntudatlanul is azonosul a sugallt következtetésekkel. Máskor maga a hatósági szerepkör, vagy az ellátási kötelezettség keveredik össze a vállalati szereppel, és már eleve kettős kritériumrendszerben bírálódik el a vállalat: magán a vállalaton kérik számon hol a rentabilitást, hol a szociális ellátás színvonalát.

A hivatal és a vállalat kárhozottat érdekazonosulásán nem egyszerűen elvtelen anyagi támogatást értek. Úgy érzem, az a tény, hogy mit tekint feladatának az illetékes osztály, maga is árulkodó. Az elvégzendő és megtervezett (felsorolt) műszaki intézkedések, elsősorban fejlesztések adottak, de csak lassan haladnak. A legnagyobb probléma, hogy nincs elegendő pénz biztosítva a következő évekre. A helyzet azonban egyre súlyosabb, mert nemcsak a növekvő igényeket kellene a fejlesztésekkel szolgálni, de a fenntartás korábbi elhanyagolása miatt az üzemeltetés is veszélybe kerülhet. A fenyegető katasztrófa elkerülését csak az adott tevékenységre fordítható pénzforrások növelésétől lehet várni.

Nem vitás, hogy a felvázolt helyzetkép reális. Valóban túlhasznált, nullára íródott számos állóeszköz, valóban nem hajthatók végre a felsorolt feladatok a rendelkezésre álló pénzen. Mégis, ezt elismerve is, alapvetően hibásnak tartom ezt a fajta megközelítést, és meggyőződésem, hogy *nem az ilyen értelemben vett pénzihiány a valódi kulcskérdés.*

A kissé provokatív állítást két oldalról próbálom bizonyítani: egyfelől a jelenleg várt eredmény lehetlensége oldaláról, másfelől a tényleges tennivalók más felfogása szemszögéből.

¹ Előtanulmány Budapest Főpolgármesterének programjavaslataihoz, az "Alapítvány az Európai Magyarországiért" Önkormányzati Szakértői Iroda megbízásából.

Nincs több pénz

A felsorolt közműágazatok mindegyike lemaradásról panaszkodik. Ugyanezzel érvel a többi osztály a közlekedéshálózat fejlesztését és a tömegközlekedés fenntartását, javítását illetően. Ez tapasztalható az egészségügyben és az oktatásban (sőt a kereskedelemben az iparban is), de természetesen nemcsak Budapesten, hanem más városokban és megyékben (és ott éppen Budapesttel szemben).

Lehet igaz, hogy minden ágazat elhanyagolta a fenntartást, az is, hogy lemaradt a fejlesztésben a vélt igényei szerint. (Egy-máshoz képest ugyan már nem lehetett *mindenki* lemaradó, de attól még érezheti így magát). Egy dolog azonban vitathatatlan: nem lehet elosztási alapon most *mindenkit* előnyben részesíteni! Márpedig az ismertetett érvelési modell kizárólag erre szolgál: felhívja a figyelmet arra, hogy az adott ágazat, az adott vállalat lemaradt, ezért most több pénzre van szüksége. Belátható, hogy még egy prosperáló gazdaságban is nehezen lehetne ilyen módon sorra kerülni, mostani körülményeink között viszont, amikor nem bővülnek, de kifejezetten szűkülnek a megcélozható költségvetési források, lehetetlen.

Nem csak matematikailag látható be a fenti remények teljesülésének lehetősége, de történelmileg is. Éppen ez a központilag újraelosztó gazdasági modell jutott válságba, mivel kiderült róla, hogy főként a tartalékait tudta csak felélni. Pontosan e felélt tartalékok következménye az, hogy most mindenki joggal vesztesnek találja magát. Ez a sérelem azonban nem gyógyítható a régi recept szerint; vagyis "jobb" újraelosztással: hanem csak e rendszer meghaladásával.

Eddig azt próbáltuk beláttatni, hogy a régebbi beidegződéseken alapuló receptektől nem várható siker. De vajon lehet-e valamit tenni helyette?

Hibás érdekeltségi körök

Amikor egy hivatal, a hivatal egy-egy osztálya azonosul a felügyelete alá tartozó vállalat érdekével, akkor nem csupán az a probléma, hogy "pénzkijáróvá" degradálódik a szerepe. Súlyosabb, és az egész probléma-tömeg fennmaradását eredményező okozat az, hogy a rendszerbe beépül néhány szemléleti torzulás.

A vállalatnak mint mikroökonómiai egységnek ugyanis nem vethető a szemére, hogy onnan igyekszik pénzt szerezni, ahonnan arra reménye van. Ha erre a legeredményesebb módszer a várható csődjének a demonstrálása a főhatósága felé, akkor éppen így. (Az

állami megrendelésekhez a piacgazdaságban is mindenki úgy igyekszik hozzájutni, ahogy tud, és nem feltétlenül a saját szolgáltatása javítása a legkifizetődőbb út erre.)

A főhatósági, önkormányzati gondolkodásban viszont éppen hogy el kellene szakadni a mikroökonómiai szemlélettől, a vállalat érdekének a kiszolgáltatásától. Ehelyett meg kell fordítani a kérdést. Milyen érdekeltiséget kellene teremteni a vállalat köré, hogy annak az legyen az érdeke, ami a fogyasztónak, a város lakóinak. (Azoknak, akiket az önkormányzat képvisel.) Lehet-e biztosítani azt, hogy ezek az érdekek (a vállalaté és az egyéneké) egyirányba húzzanak, erősítsék egymást? Hogy az igények, és a mögöttük levő fizetési hajlandóság együtt mozduljon, ne pedig a kivárás, a kijárást legyen a vállalat számára a sikerrel kecsegtető megoldás?

Természetesen a feltett kérdésekre általánosságban nem lehet felelni, vagy pedig csak általánosságot. A szemléleti keret felvázolásának azonban meg kellett előznie a konkrét közmű- és kommunális ellátási kérdések részletesebb tárgyalását. A konkrétumok előtt még egy szemléleti kérdés tisztázását tartom fontosnak.

Az infrastruktúra-hálózat fejlesztése nem elsősorban műszaki kérdés

A vállalati érdek mellett egyfajta vállalati szemléletet is átvesz az önkormányzat, vagy a hivatal akkor, amikor azonosul a mikroökonómiai gondolkodással. A vállalatot ugyanis nem csak az jellemzi, hogy a saját gazdasági érdekei szerint jár el, de az is, hogy egy részfeladat, egy fázisfeladat megoldását tekinti a céljának.

Adott esetben, egy kommunális ellátó vállalat például egy adott, feltételezett igényszint kielégítését. Nem feladata a vállalatnak, hogy mérlegelje: az igények kielégítése fontos-e, csak azt kell tudnia, hogy azok megfizetettek-e. Ugyancsak nem vállalati feladat annak felvetése, hogy az igények más módon megszüntethetők-e (legfeljebb, ha ezzel saját kockázataként akar számolni a vállalat). Így végül is a vállalat számára megengedhető, hogy a feladatát műszaki-gazdasági mérlegelésre építse: egy adott igényt – technológiai megoldások között válogatva – igyekezzen gazdaságosan kielégíteni.

Ezzel szemben egy város lakói és egy város vezetése számára a városi infrastruktúra fejlesztése nem kizárólag, sőt mondhatjuk, hogy nem elsősorban műszaki kérdés. Egyrészt mint lokális ellátási feladat szociális, politikai, társadalmi, kulturális stb. kérdés; másrészt, városfejlesztési, területi, strukturális kérdés; harmadrészt, regionális kérdés, ugyanakkor nemzeti léptékben az állam szerepének újradefiniálási feladatával is

terhelve; és végül, ma már különösen egy Budapest méretű város esetében, egyre inkább makroregionális, transznacionális kérdés is egy európai városhálózatba való beilleszkedés.

Az országos és a nemzetközi szerepkörökre ugyanis kimondható, hogy önfenntartóaknak kell lenniük: abban az értelemben, hogy az a térség, amelynek a város a (fő)szereplője, egyben arról is kell hogy gondoskodjon, hogy e szerepkör betölthető legyen. Ez tehát a nagyléptékű infrastruktúrák kiépítésében bizonyos redisztribúciót feltételez, egyrészt országos szinten, másrészt a nemzetközi kereskedelmi és bankintézmények kiépülése következtében. Ha odajutunk, hogy valóban egy új városközpontot építhetünk, ezt a strukturális szintet ismét elő kell vennünk, most azonban nem ennek kifejtését érezzük a fő feladatnak. Ellenkezőleg: ez az említett lépték éppen segít fenntartani a redisztributív, központi, vagy valahonnan lecsöpönő forrásokra építő gondolkodást, és ezzel el is odázhathatja a közműfejlesztés szemléleti megújulását.

A városi infrastruktúrák, így a közművek és a kommunális létesítmények fejlesztésének általános csapdáját látom viszont abban, ha a *fejlesztéspolitika* lera-
gad a hálózat műszaki kérdéseinél (vagy akár a műszaki-gazdasági kérdéseknél) és egy adott igényhez keres technológiai megoldásokat, vagy akár pénzügyi forrásokat. Ezzel szemben fontosnak tartom, hogy minél teljesebb ciklusokat vizsgáljon meg a várospolitikus: mind a hulladékgyártás, mind az energetika (vagy a közlekedés) esetében evidens, hogy a létre sem jövő aktivitás az igazi siker: akár ökológiai, akár gazdasági szempontból. De a kialakuló tevékenységek esetében is kulcsszerepe van annak, hogy a teljes ciklus melyik fázisában sikerül érvényre juttatni a költségeket és felébredtetni az (ellen)érdekeltséget és felelősséget. Ebben a szemléleti keretben az infrastruktúra és a kommunális szolgáltatások fejlesztése, lebonyolítása nem más, mint a települési környezetgazdálkodás néhány fontos részfolyamata.

A közműhálózat fejlesztési és üzemeltetési kérdései

A továbbiakban elsősorban a fentebb kifejtett elveket ütköztetem a fővárosi közműhálózat konkrét problémáival.

A vízellátás-csatornázás-szennyvíztisztítás

Ma Budapesten vezeték ivóvízzel ellátott négy százalék híján valamennyi lakás. A közel napi 1,5 milliárd köbméteres vízigény 28%-át jelenti a lakások fogyasztása.

Bár csatornával csak mintegy 70000-rel kevesebb lakás van ellátva (87%), a csatornába mégis belejut a háztartások teljes felhasznált vízmennyisége (433 ezer m³/nap) és még ugyanennyi csapadékvíz (429 ezer m³/nap). Ugyanakkor a mintegy egymillió m³-es nem háztartási (főleg ipari) fogyasztásnak több mint a fele hiányzik.

Az igazán nagy "olló" azonban nem itt, hanem a következő fázisban nyílik: a teljes szennyvíztisztító-kapacitás a háztartási szennyvizek alig felére, a teljes csatornába fogott szennyvíznek (csapadékvízzel együtt) pedig alig az egyhatodára elegendő.

Célszerű lenne a statisztikát a Fővárosi Csatornázási Művek helyett a teljes tevékenységre kiterjeszteni, ha – amint az remélhető – az ipari saját tisztítású szennyvizek (legalább részben) csak ezért hiányoznak a mérlegből. Ellenkező esetben az ipari felhasználók esetében a vízdíjban már a tisztítatlan szennyvíz után is megfizethető lenne a beruházási költséggel (amortizációval) is terhelt szennyvíztisztító építési és működtetési költség. Ez fedezetet kellene hogy nyújtson a létesítmények elkészítésére. Feltehető, hogy az ipari/lakossági arányt is figyelembevéve, a vízellátás-szennyvíztisztítás tevékenység egésze is rentábilissá tehető: az azonban bizonyosra vehető, hogy nem előlegeztethető meg teljes mértékben az elmaradt beruházások költsége a jövő fogyasztókkal.

A kérdéskörben számolni kell egy területszerkezeti problémával is. A szennyvíztisztítónak kiszemelt – és fenntartott – dél-pesti térség a világkiállítás kapcsán nagyon felértékelődött, de tulajdonképpen az attól már függetleníthető esetleges új városközpont számításbavétele esetén is. Az észak-csepeli terület ugyanis többre hivatott, mintsem szennyvíztisztító legyen. Ugyanakkor viszont e felértékelődés következményeiből bevételekhez is kell jutni, azaz többé-kevésbé meg kell tudni finanszíroztatni a koncepcióváltozás többletköltségeit. Az erre vonatkozó tervezetet aktívan kell alakítani, nem pedig bevárni, hogy az egyébként nyilván ellenérdekelte leendő területtulajdonosok keressenek megoldásokat.

A vállalati munkamegosztástól függetlenül, fogalmilag ide tartozik a szippantással történő szennyvízbe-gyűjtés is. Ez azok közé a "játszmák" közé tartozik, ahol a szélesebb környezet, a szomszédság is érdekelt abban, hogy a szennyvíz ne folyjon el a talajba, ugyanakkor előfordul, hogy a szennyvíz "termelője" a saját környezeti érdekességénél többre becsüli azt a pénzösszeget, amit a szippantás elmaradása esetén megtakaríthat. Ha ez a mentalitás általános, akkor kedvezőbb lehet, ha a szippantási költséget a vízdíjban eleve kifizettetik, és a szippantás "ingyenes" szolgáltatásként jár.

Összefoglalva: mind a naturális (víz)mérlegre, mind pedig a pénzbeli folyamatokra vonatkozóan a fentiek-nél pontosabb adatok segítségével a teljes vízellátás-csatornázás-szennyvíztisztítás ciklust együtt kell elemezni. További körök is fontosak lehetnek (például a parti szűrési kutak, illetve víznyerési lehetőség védelmének biztosítására a kotrások csillapítása, környezetbarát mederkezelés). Ide tartozik – most már nem az energiatermeléssel, de a nagymarosi bontásokkal kapcsolatban is – a vízkivétel szempontjainak a védelme.

Végül a vízkezelési ciklus kapcsán említtem a most nagyon aktuálissá vált *közfürdők* kérdését. A fürdők ügye olyan mintapéldának tűnik, amin jól nyomon követhetők a közüzemek fentebb tárgyalt problémái.

A strandfürdő olyan szabadidő-tevékenységi szolgáltatás, amely különösen nyári szabadnapokon óriási tömegeket vonz egy-egy vízmedence partjára. Ezek az emberek ott töltik egész napjukat, költekeznek, esznek-isznak, szolgáltatásokat vesznek igénybe. A probléma az, hogy az összes szolgáltatás, amelyik hasznot húz abból, hogy a víz miatt sok ember gyűlt egybe, elkülönült vállalkozásokat alkot, és nem hat vissza a fürdő fenntartására, tehát arra a tevékenységre, amelynek az externális hasznát élvezi. Pedig ebben az esetben nem lenne akadálya annak, hogy a strandfürdő területére eső valamennyi szolgáltatást az önkormányzat összekapcsolva adja ki bérletbe: tehát egyetlen vállalkozásként jelenjen meg a kerítésen belüli összes gazdasági aktivitás. Természetesen ez a fővállalkozó az egyes részjogosítványokat tetszése szerint bérbeadhatja kisebb vállalkozóknak (éttermeknek, bungaló-tulajdonosoknak, lángos-, hal- és palacsintasütőknek vagy fodrászoknak és bazárárusoknak). Az azonban világos, hogy közös érdeküké kell váljon az, ami a fogyasztóknak is érdeke, nevezetesen: az egész vállalkozás működjön, azaz mind az alaptevékenység – tehát a fürdőszolgáltatás – , mind pedig a kiegészítő szolgáltatások vonzóak legyenek. Lehet, hogy ez éppen a viszonylag olcsóbb belépővel biztosítható, de lehet, hogy ekkor sem kerülhető el egy nagyobb áremelés. Az azonban, hogy a tevékenység egésze ne lenne rentábilis, nehezen hihető el.

Ennek igazolása azonban végül is nem hit kérdése: annak a vállalkozónak, vagy vállalkozócsoporthoz kell az egyes strandokat kiadni, akik képesek a nyereséges működtetésre. Ezzel világossá válik egy másik paradox mozzanat is: ma úgy tűnik, hogy a Fürdőigazgatóság vezetése képes zsarolni az önkormányzatot, és a strandbezárásokkal a lakosság számára azt a látszatot kelteni, hogy akkor bánnak jól a közpénzekkel, ha abból többet juttatnak a fürdőzők támogatására. A valóság ezzel szemben az, hogy az önkormányzatnak kell a feltételeket megszabnia, és ha a Fürdőigazgatóság

ennek nem tud megfelelni, ki kell írni egy pályázatot az egyes fürdők üzemeltetésére. (Természetesen úgy, hogy arra a mai vezetők is pályázhassanak.)

Valószínűnek látszik viszont, hogy nincs szükség az összes fővárosi fürdő egyetlen vállalatként való kezelésére. Nem az – egyébként egyenként is veszteségesnek kimutatott – fürdőknek kell egymást “keresztbe” finanszírozniuk, hanem a fentebb említett módon az egyes fürdők különböző szolgáltatásainak.

Az általános problémával nyilván nem azonos a főváros néhány tisztasági fürdőjének a kérdése. (Ilyen a nemrégiben bezárt Dandár utcai fürdő is). Ezek a fürdők valóban szociálpolitikai megfontolásból is fenntartandók, ide olyan emberek járnak, akiknek nincs otthon fürdőszobájuk. Nem fenyeget az a veszély, hogy az olcsóbb, dotált szolgáltatást nem az arra rászorulóknak vennék tömegesen igénybe, és nem jelent társadalmi igazságtalanságot, ha e rentábilissá nem tehető fürdők fenntartásához a főváros hozzájárul. E fürdők finanszírozása azonban nem lehet egy vállalatnak a feladata, az üzemeltető vállalat számára olyan keretfeltételeket kell kidolgozni, hogy számára a tevékenység vállalkozásszerű maradjon.

A szilárdhulladék-kezelés

A fővárosban évi 2,2 millió m³ háztartási, és 2,4 millió m³ egyéb szilárd hulladék keletkezik. Az észak-pesti hulladékhasznosító kazánrekonstrukció utáni kapacitása 2 millió m³/év. Mivel a hulladék háromnegyede égethető, a tervezett további, hasonló kapacitású dél-pesti égető a tervezők elképzelése szerint elkészülte után gyakorlatilag megoldaná a legnagyobb problémákat, még a hulladék várható mennyiségének szolid növekedését is feltételezve.

A kérdés: vajon célszerű-e ennyire *egydimenziósítani* a szilárd hulladék hasznosítását; vagyis az-e a legjobb módja a hasznosításnak, ha mindenből csak a *kalóriaértékére* tartunk igényt?

A hulladékkezelés teljes ciklusának ökológiai szempontú áttekintése arra az elméleti eredményre vezet, hogy a legelőnyösebb a létre sem jövő hulladék, azaz mind a gyártási folyamatot, mind pedig a végterméket, sőt annak csomagolását tekintve is az anyagtakarékos termelés. Ami nem mellőzhető, azt is előnyösebb a lehető legnagyobb mértékben többször felhasználhatóra tervezni, ha ez nem lehetséges, legalább a keletkezett hulladék újrafelhasználását lenne jó biztosítani. Csak ez után következne az égetés, illetve a deponálás. Ezzel szemben – világszerte – pontosan a fordított sorrend érvényesül: először mindent deponálnak,

majd amikor a szabad területek elfogynak, kezdődik az égetés; és amikor a szelektív hulladékgyűjtés szóba kerülne, már stabil ellenérdekeltségek alakulnak ki többek között éppen az égetőművek részéről, amelyek éppen az egyébként újrafeldolgozható hulladékok elégetésével termelik a legtöbb kalóriát – persze jóval kevesebbet, mint amennyit az elégetett anyagok újra-előállítására igényel.

A hazai tervekben sem lenne szabad megkerülni a *szelektív hulladékgyűjtés*, illetve a hulladék szelektálásának a kérdését.

Miközben, úgy tűnik, senki nem vitatja a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát, a reciklálás jelentőségét, ez a kérdés is azok közé tartozik, amelyekről hivatalos helyről mindig annak a magyarázatát lehet hallani, hogy miért *nem* lehetséges azt Magyarországon megszervezni. A lakosság nem szelektálna, nincs is hozzá helye, külön le nem vinné, ezen az anyagi ösztönzés sem sokat segítene. Ahol megvalósul a szelekció, ott bizonytalan a szelektált hulladék fogadása, ipari átvétele; a papírbálák felgyűltek, de a papírgyárnak nem kellett stb. Az az érzésem, hogy a valóságban nem egyszerűen az érdekeltség hiányáról van szó, hanem *kifejezett ellenérdekeltségről*: sokan élnek a melléktermékek magáncsatornákon történő hasznosításából, és számukra egy rendezettebb, ellenőrizhetőbb állapot komoly veszteséget jelentene, és igyekeznek megakadályozni ennek a bekövetkezését.

Konkrét vizsgálatot igényelne, hogy hol akadnak el a folyamatok, milyen *vállalati* elkötelezettségek akadályozzák a reciklálási hurkok kialakulását. A főpolgármesteri hivatal szintjén éppen ezzel, és nem csak az egyes tevékenységi fázisok technológiai-gazdaságossági kérdéseivel kellene foglalkozni. Lehetséges, hogy a melléktermék-értékesítési tevékenységre létre kellene hozni egy (esetleg néhány kerületenként egy-egy) saját vállalatot, amely a hulladék útját *legalább* a köztisztasági szolgáltatástól kezdődően koordinálhatná.

Másrészt világosan kell látni, hogy a hulladékprobléma nem a szemetesvödörnél kezdődik. Az üvegek kérdését részben megoldja a betétdíj, de célszerű lenne a szelektálandó, vagy a szeméttől elkülönítendő további termékeket is betéttel és visszaváltási kötelezettséggel terhelni. Egyrészt ide sorolhatók a szárazelemek, festékes göngyölegek, oldószeres üvegek stb. De hasonló elkülönítést biztosíthatna már alacsony, egy-két forintos betétdíj is a műanyagpalackok esetében is – nem beszélve arról, hogy a kezeléssel járó kellemetlen kötelezettség meggondolásra készítené a kereskedelmet is: vajon érdemes-e annyi műanyagot forgalmazni. Ugyanígy az alacsony betétdíj a ma nem

betétes üvegfajták esetében is legalább a hulladékon belüli szelekcióra ösztönözne.

A tetszetős műanyag csomagolóstechnika néhány éve még a nyugati piacon való érvényesülés feltételeként jelent meg. Ma már jól látszik, hogy ott ez már hanyatlóban van (miközben a gyártó gépsorokat még időben továbbadták nekünk). A hazai hulladéktermelés részben a gyártóberendezések importálásáig nyúlik vissza: végső soron a hulladékgyártás adóztatása riasztja csak vissza az "előnyös" vételtől a gyártókat.

Zöldterületek

A víz- és a hulladékkérdés esetében a teljes élettartam-ciklus összefogása segíthet abban, hogy a tevékenységek vagy azoknak egy-egy jól körülhatárolható része rentábilissá válhasson, és így vállalati formációban való működtetésük ne okozzon gondot. Ezzel szemben egy másik kommunális szolgáltatással kapcsolatban csak utalunk arra, hogy itt egy térbeli "ciklustól": nevezetesen a levegőtisztaság, a levegőáramlás és a növényzet, a zöldfelületek együttes kezelésétől reméljük a kérdéskör összefogását, városrendezési léptékű kezelését.

Az energiaciklus

Az eddigi tárgyalásból kimaradt a gázszolgáltatás, a távfűtés, és a logikailag ide kapcsolható villamosáramszolgáltatás kérdése. Célszerű lenne ezt a kérdéskört is kiszakítani a szolgáltató-vállalatokra alapozott elemzésből, és a főváros egészére vonatkozó energiamérből indulni ki.

*

Összefoglalva az elmondottakat: a közmű- és kommunális szolgáltatások fővárosi problémáit némileg önkényesen csoportosítottam. A hagyományos helyzetleírások által adott, vagy sugallt problémaértékeléssel szemben, megítélésem szerint ezek a kérdések nem oldhatók meg közvetlen pénzelosztási feladatként, a forráshiányok korrekciójával. Ugyancsak nem tekintem jó kiindulásnak az egyes közszolgáltató vállalatok felvetett problémáinak tényként való elfogadását, vagy akár azt a szemléleti keretet, amely a tőkehiányon túlmenően elsősorban műszaki hiányosságokat kíván orvosolni.

Ezekkel a megközelítésekkel szemben a közmű- és kommunális szolgáltatások tárgyalására teljes tevékenységi ciklusok elemzése javasolható. A problémamező jól tagolható egységei a vízhasználat ciklusa, a (termékkialakítással és -csomagolással kezdődő) szilárd anyag, vagy hulladékciklus, az energetikai ciklus, illetve a levegő és a zöldterületek, a vegetáció. Általánosan kiemelhető, hogy az önkormányzat, illetve a hivatal szintjén az egyes ciklusok folyamatosságát kell biztosítani, érdekeltségi kapcsolatok megteremtésén, és az ellenérdekeltségek kiiktatásán keresztül; míg az ily módon szabályozott célok műszaki megvalósítását lehetőleg hagyományos és versengő vállalati aktorok segítségével kell elérni.

A problémák ciklusok szerinti tagolása elősegíti az összes tevékenységnek környezetorientált szemléletmód alapján történő megközelítését, és ilyen módon hozzájárul ezen értékrend terjesztéséhez, érvényesítéséhez.

Fleischer Tamás

BÍRÓSÁG A KÖRNYEZETVÉDELEM ELLEN

Egy New Orleans-i szövetségi fellebbviteli bíróság visszautasította azt a széles körű azbeszttilalmat, amelyet az amerikai Környezetvédelmi ügyökség (EPA) rendelt el az azbesztnek az Egyesült Államokban való felhasználására. A magas bírósági fórum azzal indokolta döntését, hogy az EPA-nak jobban alá kellene támasztania rendelkezését.

Az EPA tilalma 1989-ből származik, és 1996-tól kezdve lépett volna teljeskörűen hatályba. Az EPA ügyvédje azzal érvelt a bíróság előtt, hogy a tilalomból hosszú távon tekintélyes előnyök származnának, mivel az azbeszt minden valószínűség szerint rákkeltő hatású, továbbá különböző tüdő- és légúti problémákat is okozhat (különösen az anyaggal dolgozó munkások között). Az EPA tilalmával szemben különféle üzleti érdekcsoportok léptek fel. Az USA 5. Körzeti Fellebbviteli Bíróságnak három bíróból álló testülete ítéletében most leszögezte: az EPA a tilalom előkészítését célzó meghallgatások során nem biztosított lehetőséget a tilalom ellenzői számára, hogy keresztkérdéseket tehesen fel a tanúknak a vitatott tényeket illetően.

(Financial Times)

(per-)

Az

EPTÉK
ÉPTŐPARI TERMELŐESZKÖZKERESKEDELMI VÁLLALAT

Budapest X., Jászberényi út 38-72.
☎ 157 1111; Telex: 22 5724

értesíti Tisztelt Partnereit, hogy a központi kereskedelmi főosztályokon
az utolsó munkanap:
1991. december 23.

az első munkanap:
1992. január 2.

VÁSÁRLÁSAIKAT ENNEK FIGYELEMBEVÉTELÉVEL ÜTEMEZZÉK!

EPTÉK
ÉPTŐPARI TERMELŐESZKÖZKERESKEDELMI VÁLLALAT

A Jászberényi úti Kft. telepén
(Budapest X., Jászberényi út 38-72.)
az árukiadás és -átvétel,
a Discont Áruházban és a Házépítők Boltjában
a kiskereskedelmi tevékenység a két ünnep
között
a szokásos munkarend szerint folyik!

ÉGSZI
GYORS
JELENTÉS

az
ÉGSZI
GAZDASÁGSZERVEZŐ
INTÉZET
kiadványa

Felelős szerkesztő:

Dr. Máté Jánosné

Szerkesztők:

Cs. Bánhalmi Andrea
Gáti Péter

Munkatársak:

Makádi Lászlóné
Tukarcs Jánosné

ISSN 0230 – 175X

Kiadja: az ÉGSZI Gazdaságszervező Intézet

Felelős kiadó: Losonci Zoltán főigazgató

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1027 Budapest II., Csalogány u. 9. IV. em. 410.

Telefon: 201 1656

Megjelenik a Százszorszép Kiadó és Nyomda Kft.
gondozásában

Ügyvezető igazgató:

Vas Ágota

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető

bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál,
a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési
és Lapellátási Irodánál; Budapest XIII.,

Lehel út 10/A. (Telefon: 112 8860; Postacím:
HELIR Budapest 1946)

közvetlenül, vagy postautalványon, valamint
átutalással a HELIR Postabank Rt.

219-98636 021-02799

pénzforgalmi jelzőszámra.

Egyes példányok beszerezhetők

az ÉGSZI Nyomtatványértékesítési osztályán

(Budapest V., Arany János utca 9.

Telefon: 111 7808, 111 4469, 132 1911

Postacím: Budapest, 112. Pf.: 167 1519)

Előfizetési díj egy évre 2160 Ft,

negyedévre 540 Ft, egyes szám ára 60 Ft

Megjelenik: havonta háromszor.

Engedélyszám: III/SZI/8/1981

Ívterjedelem: 4,5 (A/5) ív

TARTALOM

Új pénzügyi törvények	3
Területi problémák és hivatali hatáskörök	5

PIAC

Rigips belső térelválasztási rendszer	10
A francia piac és a minőség	14

VERSENYTÁRGYALÁS

Verseny tárgyalási felhívások	16
-------------------------------	----

GAZDÁLKODÁS

Közmű- és kommunális szolgáltatások a fővárosban	18
--	----

SZÁMÍTÁSTECHNIKA

A számítógép alkalmazása az épületgépészeti tervezésben	24
Hírek, információk	31

A szedés ROSYTEXT Plus szövegszerkesztő
felhasználásával
a Szerkesztőségben készült, a levilágítás
a Fényszedő Központ Kft.-ben történt.

ÉGSZI

JELENTÉS

34

1991. DECEMBER
XXV. ÉVFOLYAM

ÚJ PÉNZÜGYI TÖRVÉNYEK
FŐVÁROSI KÖZMŰ-
ÉS KOMMUNÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK